

порівняльних студій: Збірник матеріалів засідання круглого столу / За заг. ред. М.С. Смирнової. Маріуполь, 2019. С. 116-120.

3. Тягло Л. Іншомовні слова в українській ракетно-космічній термінології. Луцьк, 2016. С. 280.

4. The Martian. URL: https://archive.org/details/isbn_9780553418026.

УДК 811.111'367(043)

Хоровець В.Є.

к.філол.н, доцент кафедри теорії та практики перекладу

Канна В.Ю.

к.філол.н, доцент, доцент кафедри теорії та практики перекладу

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙМНИКОВОГО КОНСТРУЮВАННЯ РЕЛЯЦІЙНОЇ КАУЗАТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Під каузативною ситуацією розуміємо унікальну позамовну ситуацію, яка відбивається як певна типізована подія, або типова ситуація в мовній свідомості представника конкретної етнокультури та пов'язана з відображенням якоїсь причини [1; 3].

Стрижневим компонентом реляційної каузативності виступають предикати відношення, які експлікують причину, що зумовлює відношення між учасниками ситуації. В межах зазначеного фрагмента каузативності виділяємо відношення агенса до інших учасників ситуації та цілеспрямовані дії агенса по відношенню до об'єкта. Отже, реляційне значення реалізується в наступних підзначеннях:

1) відношення агенса до об'єкта, каузоване якістьями, ознаками, станами або діями самого об'єкта:

Constance, whose confidence was growing daily, was not prepared to give in to Nicky's wishes merely because of his sex [4];

2) цілеспрямовані дії агенса по відношенню до об'єкта:

At Julia's request she had invited Tom to parties and once or twice had him down for a week-end in the country, but she had never paid any attention to him [4];

...Ібрагім виступив із вимогою стратити Скендер-челебію за зраду, Сулейман не став слухати думку візирів ... [4].

До складу компонентів реляційної каузативності відносяться: 1) агенс; 2) відношення/дія агенса, спрямована на об'єкт; 3) об'єкт; 4) причина – чинник, що має відношення до 1) об'єкта реляції (якості, ознаки, стани або дії); 2) третьої особи чи іншої обставини.

Відношення агенса до об'єкта реляції може бути:

1) позитивним:

She liked him for counting the pennies, and, inclined to be extravagant herself and always a week or two behind with her rent, she admired him because he hated to be in debt and even with the small salary he was getting managed to save up a little every week [4];

She admired Nicole for her beauty and her wisdom, and also for the first time in her life she was jealous [4];

2) негативним:

She was furious at the woman for her preposterous statement, equally furious at Dick for having brought them here, for having become fuddled, for having untipped the capped barbs of his irony, for having come off humiliated – she was a little more annoyed because she knew that her taking possession of Tommy Barban on their arrival had first irritated the Englishwoman [4];

Аж ненавиджу себе не раз за те, себе і старинний звичай той, що зветься життям [2];

3) нейтральним:

The occasion was the dinner they tendered the Divers upon Dick's return [4];

Цілеспрямована дія агенса по відношенню до об'єкта з позицій самого об'єкта також може бути:

1) позитивною:

At Julia's request she had invited Tom to parties and once or twice had him down for a week-end in the country, but she had never paid any attention to him [4];

За порадою Ібрагіма султан прийняв Луджі в своїх приморських садах, де були тільки вишколені слуги та кілька придурків для розвеселення султанських гостей, але й тих (вони показали, як Ахмед-паша розмахує шаблею і пиниться на дивані, домагаючись державної печаті) було прогнано, і ніч Сулейман провів за вином прозорим, як півняче око, з найбагатшим, окрім самого султана, чоловіком Стамбула [2];

2) негативною:

He might desert her for a game of golf, or to lunch with a casual acquaintance, she never let him see for a moment that she was hurt [4];

Навіть крикнув розгнівано на свого улюбленця. І не за його рабський порух, в якому, власне, нічого не було незвичайного, а від того, що знов залунав над ним той загадковий жіночий голос, і так виразно, ніби був тут, між ними, простягни руку – доторкнешся [2];

3) нейтральною:

With his miniature leather brief-case in his hand Richard Diver walked from the seventh arrondissement – where he left a note for Maria Wallis signed ‘Dicole,’ the word with which he and Nicole had signed communications in the first days of love – to his shirtmakers where the clerks made a fuss over him out of proportion to the money he spent [4];

Після першого походу Сулейманового на Відень вона докоряла йому за нездару грека, [...] [2].

Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що в якості причинного чинника в ситуації реляційної каузативності може виступати:

1) якості та властивості об’єкта реляції:

а) фізичні, психологічні:

Sometimes I admired her for her virtue, at other times, impetuous in my temper and unused to control, I could have beaten her [4];

He fell in love with an English girl just because of her cheeks ... [4];

Чому султан обрав його спадкоємцем? Тому, що був старший за Баязида? Чи через його дивну зовнішню схожість на неї? [2];

б) матеріальні, соціальні:

She’s like a daughter, the daughter I never had, and I lie awake at nights thinking what’s going to happen to her when I’m gone, because men being what they are, they’ll take her on because of the money [4];

2) дії чи відношення об’єкта реляції:

Upon a single occasion he had let the girl, a flirtatious little brunette, ride into Zurich with him, upon her request, and in the evening had brought her back to the clinic [4];

Він жде, щоб я привітав його з нагоди вступу на престол, – я скажу йому все, що ми думаємо про нього і про його мерзенних кизилбашів [2];

– Я подумаю над цим, – пообіцяв йому Сулейман і в першому ж своєму листі, який написав у відповідь на послання Роксолани, висловив їй докір за ставлення до великого візира [2];

3) факт наявності третьої особи:

I had a sudden flash of memory of one of the most remarkable women I had ever met – Sister Kenny, a woman who had made a great impact on me because of Clare [4];

Are we to blackmail her because of her lost lover? [4];

Могильники вважали своїм покровителем Каїна, Адамового сина, який убив свого брата Авеля через дівчину [2].

Отже, стрижневим компонентом реляційної каузативності виступають предикати відношення, які експлікують причину, що зумовлює відношення між учасниками ситуації. Реляційне значення реалізується в наступних підзначеннях: відношення агенса до об’єкта та цілеспрямовані дії агенса по відношенню до об’єкта. До складу компонентів реляційної каузативності відносяться: 1) агенс; 2) відношення/дія агенса, спрямована на об’єкт (позитивне, негативне чи нейтральне); 3) об’єкт; 4) причина – чинник, що має відношення до 1) об’єкта реляції (якості, ознаки, стани або дії); 2) третьої особи чи іншої обставини.

Аналіз ситуації реляційної каузативності засвідчив, що зазначений фрагмент каузативності знаходить відображення в обох порівнюваних мовах, проте найширшу мовну репрезентацію та найповніше відображення спектру значень знаходить в англійській мові.

Література

1. Всеволодова М.В. Грамматические аспекты русских предложных единиц: типология, структура, синтагматика и синтаксические модификации. *Вопросы языкознания* : науч. журн. 2010. №4. С. 3–26.
2. Корпус української мови – <http://www.mova.info/corpus.aspx/>
3. Недеяков В.П. Каузативные конструкции в немецком языке. Аналитический каузатив. Ленинград: Наука, 1971. 180 с.
4. British National Corpus – <http://www.natcorp.ox.ac.uk/> British National Corpus [Electronic resource] / Univ. of Oxford. Oxford, 1991 – 2007. Mode of access: <http://www.natcorp.ox.ac.uk>.